

L'oficina del futur: retorn al passat?

La irrupció de la COVID-19 ha impactat de ple sobre nombrosos àmbits, hàbits socials i econòmics. El lloc i la manera en què treballem n'és només un. Fins ara, les oficines eren un espai de treball, de reunió i de socialització. Un treball, però, que, cada vegada amb més freqüència, es pot dur a terme des de qualsevol lloc. Unes reunions que, sovint, també es poden fer a distància. I una socialització que, amb les actuals mesures de distanciament físic, és força complexa en un entorn laboral compartit. En temps de coronavirus, les oficines estan ferides de mort?

L'origen de l'oficina: dels monestirs als gratacels

Durant l'Edat Mitjana i l'era dels descobriments, només unes poques organitzacions tractaven amb documentació escrita i disposaven de llocs remotament semblants a les oficines actuals. Els monestirs, amb les seves cambres de copistes o *scriptorium*, i les empreses que van explotar les rutes comercials amb Àsia i amb el Nou Món en són alguns exemples. Al començament del s. XVIII, la Companyia Britànica de les Índies Orientals, especialitzada, precisament, en el comerç amb Àsia, comptava ja amb 300 secretaris, notaris i comptables, que, sovint, treballaven braç a braç. Però ho feien en cases particulars o en antics palaus, no en edificis dissenyats específicament per al seu ús.

Altres professionals per als quals la documentació escrita era també imprescindible, com els advocats, també van desenvolupar l'activitat a casa seva durant segles. En certa manera, el «teletreball»¹ era l'hàbitual en aquesta època, fins i tot en les professions que avui identifiquem amb un entorn d'oficina. Un cas clarament il·lustratiu és el de l'asseguradora Lloyd's de Londres. En el s. XVII, els corredors d'assegurances marítimes independents treballaven a casa seva, però es reunien a la cafeteria que l'Edward Lloyd's tenia prop de la Torre de Londres per compartir informació i per tancar negociacions, de manera que la cafeteria feia informalment d'oficina. Anys més tard, amb l'inici de la Revolució Industrial, aquests corredors d'assegurances es van associar sota el nom de Lloyd's i, el 1774, van decidir llogar diferents estances de la Royal Exchange de Londres per dur a terme de forma conjunta la seva activitat.

De fet, l'origen de l'oficina moderna està estretament vinculat a la Revolució Industrial. Amb l'augment de la producció manufacturera i del comerç internacional, es van impulsar professions i van sorgir noves activitats econòmiques que tenien el seu hàbitat natural a les oficines. Més enllà dels despatxos de les companyies d'assegurances, dels bancs o de les empreses comercials, les fàbriques van haver d'acomodar nous espais on dur a terme aquestes noves activitats: havien nascut les oficines.

En les últimes dècades del s. XIX i durant les primeres tres dècades del s. XX, els avanços en les telecomunicacions (el telègraf elèctric primer i el telèfon després) van permetre una separació física entre les tasques administratives i les tasques manufactureres. En conseqüència, les oficines van adquirir entitat pròpia en edificis exclusivament pensats per dur a terme aquestes tasques administratives.

Aquest distanciament entre les oficines i els centres de producció manufacturera, afegit a l'enorme desenvolupament industrial dels EUA, va donar origen al fenomen dels gratacels. Les grans empreses industrials nord-americanes del moment van decidir «deslocalitzar» les seues centrals administratives a les grans ciutats, en forma d'altíssimes edificacions que exercissin també de símbol del seu prestigi i del seu poder. Chicago i Nova York van ser les ciutats pioneres en aquesta carrera cap al cel de les oficines. El Home Insurance Building, inaugurat el 1885 a Chicago i seu de la Home Insurance Company, va ser el primer gratacel del món. I és ben sabut que el Chrysler Building de Nova York, seu de la companyia d'automoció nord-americana, va ostentar durant només 11 mesos el títol de gratacel més alt del món, que li va arrabassar l'Empire State Building, finançat, en part, per General Motors. La història de les oficines quedaria vinculada per sempre a l'arquitectura i a l'urbanisme.

L'oficina d'avui...

Després de la Segona Guerra Mundial, les oficines van continuar proliferant arran de l'augment de l'economia dels serveis. Unes oficines que, al llarg dels 70 últims anys, també han patit transformacions importants a conseqüència dels canvis econòmics i tecnològics de la nostra societat. En particular, la transició cap a l'economia del coneixement ha provocat que les oficines passin de ser el que alguns experts han anomenat «fàbriques de paperassa» (*paperwork factories*) a ser «fàbriques d'idees». I, amb la finalitat de potenciar el flux d'aquestes idees, s'ha començat a imposar el disseny d'oficines amb llocs de treball més oberts i més flexibles,

1. En aquest article i en els propers articles d'aquest Dossier, farem ús dels termes teletreball i treball en remot de manera indistinta per esmentar el format de treball que es realitza des de casa, tot i que, en termes legals, els dos termes poden denotar formes de treball diferents.

Passat, present i futur de l'oficina

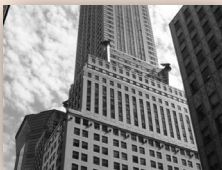

s. V - XV

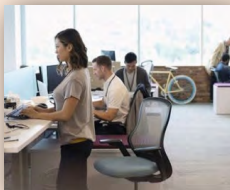
EDAT MITJANA

s. XV - XVI
RENAIXEMENT

s. XVIII - començament s. XX

REVOLUCIÓ INDUSTRIAL /
ERA DELS GRATACELS
A NORD-AMÈRICA1945-1960
POSTGUERRA

L'oficina d'avui

OFICINES VERSÀTILS
I OBERTESL'oficina del futur
TELETREBALL
+ SOCIALITZACIÓ

amb zones de reunions informals i amb espais de descans o d'oci amb un aspecte càlid i casolà. En certa manera, les oficines han intentat que ens sentim una mica «com a casa».

De fet, des de l'arribada d'internet a les nostres vides, fa més d'un quart de segle, nombroses veus han predicat, precisament, el final de les oficines en favor de la comoditat de la llar gràcies al teletreball. Però res més lluny de la realitat. Un fet curiós és que la majoria de les empreses tecnològiques de Silicon Valley no havien optat pel teletreball abans de la crisi sanitària actual. En canvi, en la seva immensa majoria, havien impulsat aquestes oficines informals amb espais versàtils i oberts. I el motiu principal no és un altre que la creença que el flux d'idees innovadores és més propici en un entorn d'aquest tipus.

... i l'oficina del demà

Tot i que encara és aviat per conèixer la magnitud del canvi que poden arribar a patir les oficines, les sempre avantguardistes empreses tecnològiques ens poden donar algunes pistes. I és que moltes d'elles ja han començat a anunciar que, si els empleats així ho desitgen, les possibilitats de teletreballar es podrien estendre més enllà del que la pandèmia dicti.

De fet, diferents elements donen suport a un viratge cap a un augment del teletreball. D'una banda, alguns estudis ja apunten al fet que la flexibilitat de poder treballar de manera remota de manera habitual incrementa la productivitat dels treballadors (vegeu l'article «[Teletreball i productivitat: un binomi complex](#)», en aquest mateix Dossier). De l'altra, una major conciliació laboral o una societat més respectuosa amb el medi ambient són demandes socials creixents que empenyen a favor del teletreball (vegeu l'article «[Com afecta el teletreball la societat i la nostra manera de viure?](#)», en aquest mateix Dossier). Un altre factor d'impuls és l'enorme millora i evolució de les TIC en els últims anys. Es tracta d'innovacions que afavoreixen el teletreball, però que, possiblement, no estaven plenament difoses en l'economia. El xoc de la COVID-19, però, ha accelerat aquesta difusió. Finalment, en un món on prevalen les idees, el treball reflexiu s'anirà imposant al més repetitiu. Un treball que, sens dubte, es pot beneficiar de la tranquil·litat que pot comportar el treball en remot.

Però i les idees que sorgeixen de les xerrades d'oficina? En un context de menor incidència del coronavirus, segurament una opció mixta, on el treball en remot i la presencialitat es combinen en un nou tipus d'oficina que afavoreixi encara més les trobades, les xerrades i les col·laboracions, pot ser un bon equilibri. En definitiva, la cafeteria de l'Edward Lloyd's podria ser la nostra oficina del demà.

Clàudia Canals i Oriol Carreras

Font: CaixaBank Research.